

אמר עולא: לא אמר רבי אליעזר — שאין סתירה וקרבן טומאה אם לא עברו שני ימי נזירות טהרה — אלא בטמא שנזר ונטהר שאינו סותר ומביא קרבן עד שיעברו שני ימים מגזירות הטהרה —

אבל בנזיר טהור שנטמא אחר קבלת נזירותו, אפילו לא מנה אלא יום אחד מגזירותו ונטמא, הרי הוא סותר אותו ומביא קרבן טומאה.

אמר רבא: מאי טעמא דרבי אליעזר לפי יט-ב שיטת עולא:

כי אמר קרא "והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו" ומשמע שבשעה שנזר כבר היה טמא, וללמד: משום דבטומאה נזר לכן צריך הוא שני ימים לסתירה, אבל נזיר טהור שנטמא אינו צריך שני ימים.⁽¹⁾

איתיביה אביי על דברי עולא מהא דתניא:

מן המנין כיון שנהג נזירות מאמצע היום ועד סופו, ו"מקצת היום ככולו" —

אלא אפילו אם נכנס באותו יום לבית הקברות, ונמצא שלא נהג בנזירות אלא אמצע היום בלבד, אפילו הכי עולין לו מן המנין, שאף אמצע היום ככולו.⁽¹⁰⁾

אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב שהיה רבם:

מאי טעמא לא מפרשת לן כהלין מילי [למה לא פירשת לנו כדברים האלה]?!?

אמר להון רב: כי אמיתא בלבי: דילמא לא צריכיתו [מפני שאמרתי בלבי שאין אתם צריכים לי לזה, שמעצמכם תדעו]!⁽¹¹⁾

שנינו במשנה: **רבי אליעזר אומר:** לא בו ביום [שהתחיל למנות נזירות טהרה], שנאמר "והימים הראשונים יפלו" עד שיהיו ימים ראשונים:

ואף שלא יצא מידי נזירותו עד שלא הביא קרבנותיו, כך אם נטמא קודם שהתחיל למנות את מנין הנזירות, אינו מביא קרבן טומאה; וראה מה שכתבו בשם הגרי"ז ביאור אחר בזה.

11. ראה סנהדרין לו ב: "כגון רב כהנא ורב אסי, דלגמריה דרב [למה ששמע מרבו, רש"י] הווי צריכי, ולסבריה דרב [למצוא ראיות וליישב הטעמים, רש"י] לא הווי צריכי".

1. א. תמהו התוספות: מנין לו לעולא לדרוש כן לפי רבי אליעזר, והרי לפי חכמים החולקים עליו אין דורשים כן, שבין בזה ובין בזה אני מקיים "והימים הראשונים יפלו", ומהיכי תיתי שרבי אליעזר מחלק ביניהם?!?

ורבינו עקיבא איגר תמה על תמיהתם, שהרי

10. א. נתבאר על פי התוספות כפי שהבינם ה"חזון איש" [קלט ו], וראה שם שהביא מתוספות פסחים פא א ד"ה אי נמי, שאין אומרים "מקצת היום ככולו" אלא בתחילת היום או בסופו, ולא באמצעו.

ב. מוכח מכאן, שאם לא היה עולה לו יום זה "למנין" נזירותו, לא היה מביא קרבן טומאה, ואף שכבר נטהר ומצאה נזירות הטהרה מקום לחול; שהרי כל עיקר מה ששנינו: "ועולין לו מן המנין" היינו לומר שלכן מביא קרבן טומאה, וכמו שכתבו התוספות במשנה; [וכן הוא מוכרח, שהרי כיון שנכנס לבית הקברות הרי נסתר מנינו, ובהכרח שלענין קרבן הטומאה הוא ששנינו: "עולין לו מן המנין"].

ויש לפרש את הגדר בזה, שכשם שהנטמא אחר מלאת ימי נזרו אינו מביא קרבן טומאה

ימים ראשונים [קודם שנטמא] וימים אחרונים [אחר שנטמא שעוד לא מנאם], וזה אין לו אחרונים.⁽³⁾

נטמא ביום מאה חסר אחת, יכול לא יהא סותר את הימים שכבר עברו —

תלמוד לומר: "והימים הראשונים יפלו" מכלל דאיכא אחרונים, וזה יש לו אחרונים, יום שנטמא בו ויום המאה שלאחריו.⁽⁴⁾

ומברייתא זו מוכיחה הגמרא שלא כשיטת עולא הסובר: לא נאמר "שני ימים" אלא בטמא שנזר —

האומר: "הריני נזיר מאה יום",⁽²⁾ ונטמא בתחלת מאה ביום הראשון לנזירותו, יכול יהא סותר אותו היום ויביא קרבן טומאה.

תלמוד לומר: "והימים הראשונים יפלו" עד שיהו לו שני ימים ראשונים, וזה אין לו שני ימים ראשונים.

נטמא בסוף מאה ביום האחרון לנזירותו יכול יהא סותר את כל הימים שלפניו ויביא קרבן טומאה —

תלמוד לומר: "והימים הראשונים יפלו" והיות ואמר הכתוב "הראשונים" ולא אמר "והימים יפלו" מכלל דאיכא בשעה שנטמא

ג. יש להסתפק לדעת עולא, האם בטמא שנזר צריך הוא שני ימים לסתירה בכל פעם שייטמא בנזירות זו, או שלא אמר רבי אליעזר אלא כשנטמא עד שלא עברו שני ימים מן הטהרה על הטומאה שבה נזר.

2. בביאור הטעם שברייתא זו דיברה בנזירות של מאה יום, ולא בנזירות סתם שהיא של שלשים יום, ראה ב"קין אורה".

3. ולפיכך אינו סותר את כל הימים הראשונים, אבל סותר הוא שלשים יום — וכמו ששינוי במשנה שבתחלת הפרק לדעת רבי אליעזר — ומשום שנאמר "זאת תורת הנזיר ביום מלאת", אמרה תורה: "נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר" שהוא שלשים יום, תוספות; וראה עוד בדבריהם שביארו למה לי שתי מקראות ואין אנו לומדים שאינו סותר את כל הימים מ"זאת תורת הנזיר".

4. א. בתוספות מבואר, שהנטמא ביום צ"ט נחשב שיש לו שני ימים אחרונים משום

בברייתא לעיל יח ב בדברי רבי אליעזר "ומתחיל ומונה מיד", כתבו התוספות עצמם שפשטות הלשון משמע שמונה מיום השמיני אלא שהוקשה להם, שאין זה תואם עם דברי רבי אליעזר במשנתנו, כיון שבאותה ברייתא מבואר שאם נטמא שוב בשמיני לטומאה ראשונה הרי הוא מביא קרבן טומאה, ואם תאמר שאינו מתחיל למנות אלא ביום זה עצמו אם כן הרי זה טומאת "בו ביום" שאמר רבי אליעזר שאינה מחייבת קרבן טומאה, ולכן נדחקו שהכוונה היא ליום השביעי.

ואם כן תמה רעק"א, שמא עולא לא נדחק ומפרש דברי רבי אליעזר באותה ברייתא כפשוטם, ומפרשם בנזיר שנטמא, ומכאן למד שסובר רבי אליעזר בנזיר שנטמא שהוא מביא קרבן אפילו "בו ביום".

ב. למדנו מדברי הגמרא חידוש, שהטמא שנזר יש חילוק בינו לבין נזיר טהור שנטמא אף אחר שנטהר, היות ובשעה שנזר היה טמא, ועד כאן לא שמענו חידוש זה, וכן לפי המסקנא דלא כעולא, לא מצינו חילוק בין טמא שנזר לנזיר טהור שנטמא אחר שנטהר.

האם **דנפק חד ומתחילין תריין** [יצא יום אחד והתחיל יום שני], כלומר: האם די בחצי היום משהתחיל למנות את הנזירות, ועוד מחצית היום עד שנטמא, וזה חשוב "שני ימים" ראשונים, ונמצא שהנטמא ביום השני לנזירותו, הרי הוא סותר.

או **דלמא** אין די בשני חצאי ימים, אלא צריך שיהא לפחות יום אחד מבין שני הימים שהוא שלם לגמרי —

ואם כן אין הוא סותר אלא כשנטמא **כדנפקין תריין** [כשיצאו שני ימים מתחילת המנין] **ומתחילין תלתא** [והתחיל יום השלישין], כלומר: אין הוא סותר אלא אם נטמא ביום השלישי לתחילת נזירותו, שכבר עבר יום שלם בנוסף על חצי היום הראשון או חצי היום האחרון.

וטעם הספק הוא, כי בימים אחרונים הרי

והיא, והרי את הברייתא הזו **בטמא שנזר לא מצית אמרת** [אין אתה יכול לפרשה בטמא שנזר], **מודקתני: הריני נזיר מאה ונטמא בתחלת מאה**, הרי שבתחילה נדר בנזיר ואחר כך נטמא, ולא היה טמא בשעת תחילת נזירותו —

ובכל זאת **קתני** שאינו סותר כיון שנאמר "והימים הראשונים יפלו" **עד שיהו לו ימים ראשונים**, הרי שאף בנזיר שנטמא צריך הוא שני ימים לסתירה, שלא כדברי עולא.

ומסקינן: **אכן תיובתא** דעולא מברייתא זו.

אמר נסתפק ליה **רב פפא לאביי** בפירוש דינו של רבי אליעזר הסובר שצריך שני ימים ראשונים כדי שיתקיימו דין סתירה וקרובן טומאה:

הלין [אלון] **"ימים ראשונים" דקאמרינן** אליבא דרבי אליעזר, איך מונים אותם:

הנזירות אי אפשר להביא מקצת היום אפילו אם "מקצת היום ככולו", שאין אומרים כן אלא בתחילת המנין או בסופו, ולא באמצעיתו.

ג. לעיל במשנה בתחילת הפרק שנינו לדעת רבי אליעזר:

הנטמא ביום שלשים של סתם נזירות אינו סותר; הנטמא ביום שלשים של נזירות מפורשת הרי הוא סותר שלשים יום; הנטמא ביום מאה סותר שלשים יום.

ולכאורה מתפרשת המשנה על פי המבואר בברייתא כאן שלרבי אליעזר לא נאמר "והימים הראשונים יפלו" ביום אחרון של הנזירות, ובצירוף הדין שביום מלאת תן לו תורת נזיר, שהוא נאמר בנזירות מפורשת בלבד ולא בנזירות סתם [כמבואר בתוספות לעיל ו ב].

ואם כן צריך ביאור למה נתחבטה הגמרא

שלכתחילה צריך להמתין מלהביא קרבנותיו עד יום המאה ואחד, ואין אומרים לכתחילה "מקצת היום ככולו" להביא קרבנות כשעבר מקצת תחילת יום האחרון, [כמבואר לעיל דף ו וסוברים התוספות **כאן** שהוא דין דאורייתא], ונמצא שיש לו את אותו היום שנטמא ויום שלם שלאחריו כיון שהוא בדין נזירות עד שביא קרבנותיו, וראה בחידושי הגר"ז שביאר דבריהם, כי לכאורה אפילו אם היה יכול להביא לכתחילה ביום המאה אף זה נחשב שיש לו ימים אחרונים היות ו"מקצת היום ככולו".

ב. מבואר מן הברייתא שהנטמא באמצע יום הצ"ט חשבינן שיש לו עדיין שני ימים ומביאים בחשבון את מקצת יום הצ"ט להיחשב כשני ימים; והוא חידוש, שהרי לא נשאר לו אלא מקצת יום הצ"ט אחר שנטמא, ובחשבון מנין

ולפיכך כתב רחמנא "יפלו" דמשמע נפילה כל דהו, וכמו שפשט רבא.

ואי כתב רחמנא רק "יפלו", ולא כתב "ימים" אלא היה אומר: "והראשונים יפלו":

הוה אמינא: אפילו חד יום הוא סותר, ומה שכתוב "יפלו" לשון רבים, אין הכוונה שני ימים שבכל נזירות, אלא ימים בודדים שבכמה נזירות, שבכל נזירות נופל יום אחד —

לפיכך כתב רחמנא "ימים" דמשמע שני ימים.

א. גזרו חכמים טומאה על ארץ העמים, וגזרו בה גזירה אחר גזירה; שבתחילה גזרו על הנוגע או על הנושא את עפרה [גושה], ושוב הוסיפו לגזור אף על אורה של ארץ העמים, כמבואר בשבת טו ב, וגזירה ראשונה על מגע ומשא גוש ארץ העמים אף היא במקומה עומדת.

ב. נסתפקה הגמרא לקמן נד ב בגזירה שניה זו שגזרו על אורה, אם גזרו על כל הנכנס ראשו ורובו באויר ארץ העמים, ואף אם לא האהיל על גושה [קרקע] של ארץ העמים וכגון שהיה אהל מפסיק בינו ובין קרקע ארץ

לעולם תמצא יום אחד שלם, כי היום האחרון הוא שלם, (5) ושמא צריך שהיו ימים הראשונים כמו ימים האחרונים. (6)

לא הוה ביריה [לא היתה בידון] של אביי תשובה לספיקו של רב פפא.

אתא רב פפא שייליה לרבא [בא רב פפא לפני רבא ושאלו].

אמר ליה רבא: "והימים הראשונים יפלו" כתיב, ו"יפלו" משמע נפילה כל דהו, ואף שאין כאן יום שלם.

ומפרשת הגמרא: ואיצטריך למיכתב "ימים" דמשמע שני ימים, ואיצטריך למיכתב גם "יפלו".

דאי כתב רחמנא "ימים" ולא כתב "יפלו", אלא היה אומר: "וקדש את ראשו ביום ההוא והזיר לה' את ימי נזרו וגו' לבד ימים הראשונים":

הוה אמינא [היתי אומר]: אינו סותר עד דנפקין תרין ועיילין תלתא [יעברו שני ימים ויכנס השלישי], וכמו ימים האחרונים שהם שני ימים שהאחד מהם שלם.

שהוא סותר כבר ביום השני למנינו, שהרי אמר רבי אליעזר "לא בו ביום", והיינו לא ביום שהתחיל למנות בו את נזירותו [שהוא יום השביעי], הרי שאחר "בו ביום" הוא סותר ומביא קרבן טומאה! ? וראה מה שתירצו.

עוד הקשו מלשון הברייתא: "ונטמא בתחלת מאה יכול יהא סותר", ומשמע שאחר תחילת מאה אכן סותר! ? וראה מה שתירצו.

עוד הקשו מן הברייתא לעיל יז ב "נטמא

בדף ו בביאור דעתו של רבי אליעזר ולא פירשה כן, אלא פירשה את דעתו באופן אחר! ? וראה בזה בתוספות שם, וב"קין אורה" כאן.

5. וכמבואר בתוספות לעיל, שהיום האחרון נחשב שלם כיון שלכתחילה אינו מביא קרבנות אלא ביום הק"א.

6. הקשו התוספות: והרי ממשנתנו יש ללמוד

ואחר כך בא לארץ, כלומר: חייב הוא לבוא לארץ לנהוג נזירות בארץ ישראל הנקיה מן הטומאה; ונחלקו בית שמאי ובית הלל כמה ימי נזירות עליו לנהוג בארץ ישראל כשהיתה נזירותו מרובה משלשים יום:

בית שמאי אומרים: די לו שיהא נזיר שלשים יום נוספים, שלא החמירו בטומאת ארץ העמים — כשנזר בחוצה לארץ — שהיא טומאה דרבנן, אלא להשלים שלשים יום ממנין ימי נזירותו, כשיעור סתם נזירות.

ובית הלל אומרים: הרי הוא נזיר בתחילה, כלומר: מתחיל למנות מחדש את ימי נזירותו המרובה בימים, היות ונהג נזירות בטומאה, ואין אותם ימים עולין לו מדרבנן.⁽⁹⁾

מעשה בחילוני המלכה שהלך בנה למלחמה, ואמרה: "אם יבוא בני מן המלחמה בשלום, אהא נזירה שבע שנים", ואכן בא בנה מן המלחמה בשלום, והיתה נזירה שבע שנים בחוץ לארץ, ובסוף שבע שנים של נזירותה עלתה לארץ.

8. בטעם החילוק שהנזיר בחוץ לארץ קל הוא מן היוצא מארץ ישראל לחוץ לארץ, ראה ב"קרן אורה"; ובשיעורי הגרמ"ד סולובייצק שליט"א צידד לומר, שאותה משנה לקמן היא כבית הלל, ובית שמאי אכן נחלקו על זה, ואין חילוק היכן נזר.

9. מחלוקת זו של בית שמאי ובית הלל מובאת בעדיות פרק ד משנה יא, בין הדברים שהם מקולי בית שמאי וחומרי בית הלל.

העמים, ומשום שטעם הגזירה הוא כדי שלא יצאו מארץ ישראל לחוץ לארץ [וצד זה נקרא בלשון הגמרא "משום אוירא גזרו עליה"]; או שלא גזרו אלא כשהאהיל ראשו ורובו על גושה של ארץ העמים בלא שיהא אודהל מפסיק בינו ובין הגוש, ומשום שטעם הגזירה הוא משום מתים הקבורים שם, ואינו טמא אלא כשהאהיל עליהם כשאר טומאת מת, [וצד זה נקרא בלשון הגמרא "משום גושא גזרו עליה"].⁽⁷⁾

ג. במשנה לקמן נד א מבואר, שנזיר הנכנס לארץ העמים ונטמא, אין ימי טומאתו עולים לו למנין נזירותו עד שייטהר; ובמשנתנו מתבאר דין הנזיר בארץ העמים לאותו ענין, והמשנה מבארת שנחלקו בדבר בית שמאי ובית הלל, ובית שמאי מקילים שמקצת ימי טומאתו יעלו לו מן המנין.⁽⁸⁾

מתניתין:

מי שנזר בחוץ לארץ נזירות הרבה [יותר] משלשים יום של סתם נזירות, והשלים את נזירותו בחוץ לארץ שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים —

בשמיני [לטומאה ראשונה] וחזר ונטמא בשמיני [לטומאה שניה] מביא קרבן על כל אחד ואחד, מתחיל ומונה מיד דברי רבי אליעזר, והיינו ביום השביעי, ונמצא שביום השמיני כשנטמא אין לו אלא שני חצאי ימים ולמה מביא הוא קרבן טומאה?! וראה מה שתירצו.

7. יש המפרשים באופן אחר את הגמרא בשבת ואת הסוגיא לקמן, ויתבארו דבריהם באותה סוגיא, ומה שנתבאר כאן היא שיטת התוספות ותוספות הרא"ש בגיטין ח ב.

דעת כולם היא שמעיקר הדין אין להחמיר בטומאה זו שאינה אלא מדרבנן, אלא בסתירת שלשים יום בלבד; אלא שנחלקו אם לחוש לאנשים טועים הסוברים שטומאה זו מדאורייתא היא, ויבואו להקל אף בטומאה דאורייתא בקולא זו; וטעם מחלוקתם הוא:

דבית שמאי סברי: טומאת אוירה של ארץ העמים "משום אוירא [אוויר ארץ העמים] גזרו עליה", ואינו מטעם שמאהיל על קרקע [גושה] של ארץ העמים, ואף כשלא האהיל — וכגון שהיה אוהל חוצץ בינו ובין הקרקע — הרי הוא טמא.

ומתוך כך יודעים הכל שאין טומאת ארץ העמים [בכל פרטי טומאתה ואפילו במגע ובמשא] אלא טומאה דרבנן, כי בטומאה דאורייתא כיון שאינו מאהיל על הקרקע הרי לא ייטמא, ואם כן לא יבואו ללמוד מטומאת ארץ העמים לשאר טומאות דאורייתא שלא לסתור אלא שלשים יום.⁽¹²⁾

והורוה בית הלל, שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות, וכשיטתם שאמרו: נזיר בתחילה.

ובסוף שבע שנים שנהגה נזירותה בארץ נטמאת,⁽¹⁰⁾ והוצרכה לנהוג עוד שבע שנים אחרות, ונמצאת נזירה בין הכל עשרים ואחת שנה.

אמר רבי יהודה: לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה, ויתבאר טעמו בגמרא.

גמרא:

קתני רישא⁽¹¹⁾ [שנינו ברישא של משנתנו]: **בית שמאי אומרים:** נזיר שלשים יום, ובית הלל אומרים: נזיר בתחלה:

לימא בהא קמיפלגי, האם נאמר שבזה הוא שנחלקו בית שמאי ובית הלל:

שאינה מביאה קרבן נזיר טמא, ע"כ. וכבר מצינו כעין זה לקמן במשנה נד א בנזיר שנטמא בטומאות דרבנן שאינו מביא קרבן טומאה, ובדברי רעק"א מבוואר שהוא הדין במי שהיה נזיר מדרבנן ונטמא בטומאה דאורייתא.

11. לשון נזיר משונה, שהרי אין הגמרא באה להקשות קושיא מרישא לסיפא אלא להזכיר את מה ששנינו במשנה, ואין צורך להזכיר שהוא "רישא", תוספות.

12. כבר נתבאר, ששתי גזירות היו, ובתחילה גזרו על מגע ומשא הגוש בלבד, ושוב הוסיפו לגזור על אוירה; וגזירה ראשונה לא בטלה

10. א. נכתב על פי גירסתנו, וגירסת התוספות כאן אינה ברורה, ולקמן כ א ד"ה תא שמע נראה שגרסו כגירסתנו.

ב. כתב רבינו עקיבא איגר שאינה חייבת בקרבן טומאה ומשום שמדאורייתא כבר השלימה נזירותה, ואחר שהשלימה נזירותה אינה חייבת בקרבן טומאה אפילו אם נטמאת, ואף שמדרבנן עדיין לא השלימה נזירותה אין חכמים יכולים לעקור דברי תורה בקום ועשה שתביא חולין בעזרה.

והביא כעין זה מדברי התוספות טז א ד"ה הריני לענין הנטמא ביום שלשים שחכמים גזרו שאם נטמא ביום זה יסתור, אף שמן התורה "מקצת היום ככולו", וכתבו שם התוספות